

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

У статті розкриваються поняття «творчість», «задатки», «здібності», теоретичні параметри яких сприяють детальному розгляду питання формування готовності майбутніх вчителів музики до розвитку творчих здібностей учнів. Установлено, що професійне становлення фахівця більш ефективно у процесі індивідуальних занять.

In this article we analyse the notions “creativity”, “abilities” and “aptitudes”. Their theoretical parameters support the detailed study of certain aspects of future music teachers training in terms of the development of creative abilities in their pupils. It is proved that

the professional training of a specialist is more effective during individual classes.

Потреба в гуманізації освіти, висунута психологами і педагогами, вимагає приділяти велику увагу до розвитку творчих здібностей дитини, кращих її особистісних якостей. Отже, очевидною стає необхідність такої підготовки у вищих навчальних закладах, яка б забезпечувала готовність майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу учнів.

Формування готовності студентів є суттєвою передумовою ефективності музично-педагогічної діяльності після закінчення навчання. Ступінь сформованості готовності до професійної діяльності знаходиться у прямій залежності від характеру відношення студентів до неї, спрямованості їх професійних інтересів. Необхідно враховувати, що на формування готовності студентів впливає підготовка, яку він отримав ще до навчання у вищому закладі, та рівень розвитку музично-естетичних здібностей. Практика доводить, що викладач може навчити учня тільки тому, чим володіє сам.

Великі можливості у розвитку особистісних нахилів має індивідуальна форма проведення занять з хорового диригування, вокалу та спеціального інструменту. Перевага цієї форми – у можливості до диференціації та індивідуалізації діяльності студентів за допомогою альтернативних завдань та варіативної методики їх виконання, дотримання етапності в індивідуальному навчанні.

Індивідуальні заняття націлені систематично вирішувати завдання, які б забезпечували ефективність у формуванні готовності студентів до розвитку творчих здібностей учнів. Перш за все, завдання повинні відображати специфіку праці вчителя музики, його якостей та умінь і забезпечували б ріст професійних можливостей студентів. Вирішення цих завдань допомагає майбутнім вчителям усвідомити переваги власної індивідуальності. Процес розвитку творчих здібностей розпочинається з формування готовності студентів до діяльності, мета якої – розвиток.

Як показує багатовікова практика, найвищою цінністю є людина, отже всі виховні дії повинні бути спрямовані на розвиток індивідуальних творчих здібностей. Необхідною умовою творчого розвитку особистості є гуманні взаємовідносини між учасниками педагогічного процесу.

Так, Ш.О. Амонашвілі, говорячи про характер взаємовідносин між вчителем і дітьми, вказував на необхідність глибокого розкриття індивідуальності, внутрішнього світу дитини і залежності від цього шукає методичні шляхи його перетворення – навчання, виховання та розвитку. “Скажу вам відверто, бунтарів потрібно випускати сьогодні зі школи! Звичайно творців!” [6].

Для того, щоб ґрунтовно розглянути питання формування готовності майбутніх вчителів музики до розвитку творчих здібностей учнів у процесі індивідуальних занять, потрібно більш глибоко розкрити основні теоретичні параметри щодо цієї проблеми, а саме, визначення понять “творчість”, “задатків”, “здібностей”.

Творчість – це велике таїнство вільної душі, її особистий стан, політ фантазії, унікальні здібності бачити крізь час і простір. За словником С.І.Ожегова – це створення нових задумів і реальним втіленням культурних та матеріальних цінностей. Педагогічна енциклопедія визначає творчість, як вищу форму активної та самостійної діяльності особистості. Музична творчість передбачає створення якісно нового в будь-якій області музичного мистецтва, досягнення художнього результату, зображеного в образно – неповторній формі, суттєвої риси дійсності. Творчість передбачає наявність в особистості задатків, здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється оригінальністю, унікальністю.

Відомий психолог П.А. Рудик визначає здібності як “психічні властивості особистості, за допомогою яких людина може успішно виконувати ту чи іншу діяльність”.[2] Крутецький В.А. вважає, що “здібності – це результат розвитку задатків. Задатки – природжені анатомо-фізіологічні особливості організму. Вони представляють з себе лише можливості, і

передумови до розвитку здібностей. Дитина, котра має задатки до розвитку музичних здібностей, буде розвиватися швидше і матиме набагато більше досягнень, чим дитина, яка не володіє певними здібностями” [3]. Але, якими б феноменальними не були задатки, поза виховання та діяльності, вони розвиватися не можуть. Підтвердження цієї думки ми знаходимо у видатного психолога Б.М. Теплова: “Здібності не можуть з’являтися поза конкретної діяльності людини”[3].

Музикальна педагогіка розглядає різні аспекти творчого розвитку учня на уроці музики. Так, Н.М. Черноіваненко описують прийоми та методи розвитку творчих здібностей в співальській діяльності, що в свою чергу позитивно впливає на сприйняття музики. Г. Рігіну, А. Садоян, Л.Горюнову приваблює питання співочої імпровізації – процесу інтуїтивного не цілком зрозумілого дітьми. Маючи на меті активізацію різноманітних творчих здібностей, деякі автори рекомендують поряд з інструментальною імпровізацією включати в заняття усні імпровізації у зв’язку з слуханням музики і доступні інструментально-творчі завдання.

Розглянемо основні компоненти творчих здібностей, які найбільш вагомо впливають на успішність особистої творчості учнів:

- захопленість;
- емоційність;
- прагнення до творчості;
- асоціативне мислення;
- допитливість;
- кмітливість;
- фантазія, уява;
- критичність мислення;
- здатність до співпраці;
- непередбачуваність творчих рішень.

На думку видатного німецького педагога, композитора, К.Орфа, музичне виховання не повинне обмежуватися розвитком слуху, ритму, слуханням музики, навчанням співу і гри на інструментах. Завдання музичного виховання - стимулювати і спрямувати творчу фантазію, вміння імпровізувати, творити у

процесі індивідуального і колективного музикування.

Результатом півстолітніх зусиль К.Орфа і його соратників Г.Кеетман стала струнка концепція відродження і виховання природної музикальності людини, організаційні форми її реалізації, знайдені і удосконалені засоби втілення педагогічного задуму.

“Власна дитяча творчість, навіть найпростіша, власні дитячі знахідки, навіть найвісніші, ось що створює атмосферу радості, формує особистість, стимулює розвиток творчих здібностей” – така одна з головних ідей педагогічної концепції К. Орфа [7].

Думка про потребу в емоційному відгуку на творчий процес знаходить відображення у В.О. Сухомлинського: “Якщо дитина не бачить успіхів своєї праці, вогник жаги знання гасне. ... дитина втрачає віру в свої сили, ... почуття особистої гідності у нього притуплюється, він зникає до думки, що ні до чого не має здібностей” [4].

Творчість виступає гарантом досягнення найвищих результатів. У підготовці майбутніх вчителів музики самостійна робота відіграє велику роль, саме з неї розпочинається пошук шляхів та засобів виконання своїх професійних функцій. Самостійне виконання завдань дає змогу викладачу бачити її труднощі, з якими зіштовхнуться окремі студенти, і своєчасно надавати їм допомогу в навчанні. Кожне досягнення, подолання труднощів сприяє формуванню готовності.

Педагогічні пошуки засобів творчого розвитку в процесі індивідуального спілкування з педагогом спонукали торкнутися нас надзвичайно важливого питання – роль інтуїції в цьому процесі. Вчені дійшли висновку, що інтуїція з точки зору логіки – це здатність усвідомлення істини шляхом прямого з'ясування її без обґрунтування за допомогою доказів. Тобто, інтуїція – це своєрідний вид психічної діяльності людини, що має певні особливості. Інтуїтивний процес відзначається відсутністю будь-яких зусиль і ускладнень.

Дуже тісно з інтуїцією пов'язаний ще один компонент творчого процесу – уява. Можна з певністю казати, що без неї

невислима творча діяльність, вона творчо урізноманітнює навчальний процес, емоційно збагачує його, дає змогу студенту наперед почути те, що він потім буде виконувати. Саме музика неповторно і глибоко проникає у сферу почуттів, переживань і настроїв людини.

Лише реалізувавшись як повноцінна творча особистість, майбутній вчитель може позитивно впливати на становлення і розвиток творчих здібностей вихованця.

Література:

1. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт. – К.: 1988.
2. Рудик П.А. Психология. – М., 1955.
3. Теплов Б.М. Избранные труды. В 2-х т., (т.1) М.: Прос., 1971.
4. Сухомлинский В.А. О воспитании. М., 1979.
5. Дмитриева Л. Детское музыкальное творчество как метод воспитания // Музыкальное воспитание в школе. вып.11 – М., 1979.
6. Педагогический поиск: составитель И.Н. Баженова. М.: Педагогика, 1990.
7. Ростовський О.Я. Методика викладання музики у початковій школі. // Навчально-методичний посібник. - К., 1995.